ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

2. dubna 2009 *

Ve věci C-83/08,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Thüringer Finanzgericht (Německo) ze dne 28. listopadu 2007, došlým Soudnímu dvoru dne 25. února 2008, v řízení

Glückauf Brauerei GmbH

proti

Hauptzollamt Erfurt,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda senátu, T. von Danwitz, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász a G. Arestis (zpravodaj), soudci,

* Jednací jazyk: němčina.

generální advokát: Y. Bot,
vedoucí soudní kanceláře: B. Fülöp, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 18. prosince 2008,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za Glückauf Brauerei GmbH H. Deitersem, Rechtsanwalt, jakož i J. Wernerem, Steuerberater a Wirtschaftsprüfer,

– za řeckou vládu O. Patsopoulou, S. Alexandriou a I. Pouli, jako zmocněnkyněmi,

– za portugalskou vládu L. Inez Fernandesem a C. Guerra Santos, jako zmocněnci,

– za Komisi Evropských společenství W. Möllsem, jako zmocněncem,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 4 odst. 2 směrnice Rady 92/83/EHS ze dne 19. října 1992 o harmonizaci struktury spotřebních daní z alkoholu a alkoholických nápojů (Úř. věst. L 316, s. 21; Zvl. vyd. 09/01, s. 206).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Glückauf Brauerei GmbH (dále jen „Glückauf"), společností založenou podle německého práva, a Hauptzollamt Erfurt (dále jen „Hauptzollamt") ve věci odmítnutí Hauptzollamt uplatnit na tuto společnost sníženou sazbu daně z piva.

Právní rámec

Právní úprava Společenství

3 Podle třetího bodu odůvodnění směrnice 92/83 „pro řádné fungování vnitřního trhu je důležité formulovat společné definice všech dotyčných výrobků".

4 Sedmý bod odůvodnění této směrnice stanoví, že v případě piva vyráběného v malých nezávislých pivovarech a v případě lihu vyráběného v malých lihovarech je žádoucí společný přístup, který dovolí členským státům uplatňovat na tyto výrobky nižší daňové sazby.

5 Podle sedmnáctého bodu odůvodnění uvedené směrnice by v případech, kdy je členským státům dovoleno uplatňovat nižší sazby, neměly tyto nižší sazby způsobit narušení hospodářské soutěže v rámci vnitřního trhu.

6 Článek 4 směrnice 92/83 stanoví:

„1. Členské státy mohou uplatňovat snížené sazby daně, které mohou být diferencovány podle ročního výstavu dotyčných pivovarů, na pivo vystavené malými nezávislými pivovary za následujících omezení:

– snížené sazby se neuplatní na podniky, které vyrábějí více než 200 000 hl ročně,

– snížené sazby, které mohou poklesnout pod minimální sazbu, nesmí být přitom sníženy více než o 50 % pod základní vnitrostátní sazbu spotřební daně.

2. Pro účely nižších sazeb se malým nezávislým pivovarem rozumí pivovar, který je právně a hospodářsky nezávislý na jakémkoli jiném pivovaru, který využívá provozních prostor, jež jsou fyzicky umístěny odděleně od jakéhokoli jiného pivovaru, a který nevyrábí značkové pivo v licenci. Spolupracují-li však dva nebo více malých pivovarů

a jejich společný roční výstav nepřekročí 200 000 hl, mohou být i tyto pivovary považovány za jediný malý nezávislý pivovar.

3. Členské státy zabezpečí, aby případné nižší sazby, které zavedou, platily stejně i pro pivo dovezené na jejich území z malých nezávislých pivovarů nacházejících se v jiných členských státech. Zejména musí zajistit, aby na žádnou jednotlivou dodávku z jiného členského státu nebyla uvalena vyšší daň než na odpovídající vnitrostátní dodávku.“

Vnitrostátní právní úprava

7 Článek 4 směrnice 92/83 byl proveden do německého práva § 2 zákona o dani z piva (Biersteuergesetz) ze dne 21. prosince 1992 (BGBl. 1992 I, s. 2150, dále jen „BierStG“), následovně:

„[…]

2. Odchylně od odstavce 1 se snižuje daňová sazba z piva vyrobeného pivovarnickým postupem nezávislými pivovary s celkovým ročním výstavem menším než 200 000 hl piva postupně po 1 000 hl. […]

3. Za nezávislý pivovar se považuje pivovar, který je právně a hospodářsky nezávislý na jakémkoli jiném pivovaru, který využívá provozních prostor, jež jsou fyzicky umístěny odděleně od jakéhokoli jiného pivovaru, a který nevyrábí značkové pivo v licenci. […]

4. Navzájem závislé pivovary, jejichž celkový roční výstav nepřesahuje 200 000 hl, mohou být pro účely uplatnění snížené daňové sazby považovány za jeden pivovar.

[…]“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

8 Glückauf, která má formu společnosti s ručením omezeným, je provozovatelem pivovaru. Z vyjádření předložených Soudnímu dvoru vyplývá, že její roční výstav piva nepřekračuje 200 000 hl.

9 Během roku 2005 byly majiteli obchodních podílů společnosti Glückauf především Menz Beratungs- und Beteiligungs GmbH (dále jen „Menz“), společnost založená podle rakouského práva s podílem ve výši 3 %, a Innstadt Brauerei AG (dále jen „Innstadt“), společnost založená podle německého práva, jakožto hlavní společník, s podílem ve výši 48 %. Tyto společnosti tak vlastnily dohromady 51% podíl na společnosti Glückauf.

10 Krom toho obchodní podíl Innstadt vlastnila zejména Ottakringer Brauerei AG (dále jen „Ottakringer“), společnost založená podle rakouského práva s podílem ve výši 49 %,

jakož i Menz s podílem ve výši 30,7 %. Pan S. Menz byl zároveň předsedou představenstva společnosti Ottakringer a jednajícím společníkem společnosti Menz.

11 Mimoto mateřskou společností a většinovým akcionářem společnosti Ottakringer byla Getränke Holding AG, společnost založená podle rakouského práva. Akcie společnosti Getränke Holding AG byly ve výši přibližně 81 % ve vlastnictví rodiny Wenckheim (přibližně 65 %) a rodiny Menz (přibližně 16 %). Podle stanov společnosti Ottakringer byl v případě rovnosti hlasů dvou členů představenstva, a sice paní C. Wenckheim a pana S. Menze, rozhodující hlas předsedy představenstva, a sice hlas pana Menze.

12 Podle předkládacího rozhodnutí byla Innstadt jako přidružený podnik na základě Mezinárodních standardů účetního výkaznictví (IFRS), jakož i rakouského obchodního zákoníku zahrnuta do konsolidované účetní závěrky společnosti Ottakringer, přičemž v souvislosti se společností Glückauf bylo uvedeno, že Innstadt vlastní 48% obchodní podíl.

13 Je nesporné, že během období dotčeného v původním řízení Innstadt a Ottakringer, jejichž společný roční výstav překročil 200 000 hl piva, nevystupovaly na trhu společně se společností Glückauf. Mezi těmito pivovary neexistovaly žádné dohody o cenách, licenční smlouvy nebo smlouvy o odvádění zisku. Stejně tak je nesporné, že působily na odlišných regionálních trzích s odlišným okruhem zákazníků a sortimentem nápojů. Tyto podniky neuskutečňovaly ani žádné společné propagační akce.

14 Hauptzollamt nejprve Glückauf kvalifikoval jako pivovar nezávislý na společnostech Innstadt a Ottakringer a uplatnil na ni v souladu s § 2 odst. 2 BierStG sníženou sazbu daně z piva. Nicméně poté, co se Hauptzollamt dozvěděl, že Menz vlastní od roku 2001 3% obchodní podíl společnosti Glückauf, usoudil, že tato společnost je hospodářsky

závislá na společnosti Ottakringer a prostřednictvím dodatečného daňového výměru požadoval zaplacení rozdílu mezi dlužnou částkou daně vyměřenou na základě snížené sazby a částkou daně vyměřenou na základě běžné sazby.

15 Po neúspěšné stížnosti podala Glückauf u Thüringer Finanzgericht proti uvedenému dodatečnému daňovému výměru žalobu. Glückauf tvrdila, že kritérium hospodářské nezávislosti musí být vykládáno ve světle cíle sledovaného směrnicí 92/83 a chování dotčených společností na trhu. Existence hospodářské závislosti může být v projednávaném případě totiž konstatována pouze tehdy, pokud podniky spojené společnou účastí třetí osoby vystupují a jednají na trhu jako podnik jediný.

16 Thüringer Finanzgericht si klade otázku, zda je odmítnutí Hauptzollamt uplatnit sníženou daňovou sazbu uvedenou v § 2 odst. 3 BierStG v souladu s článkem 4 směrnice 92/83. Podle tohoto soudu nemá žádný společník společnosti Glückauf přímou většinu hlasovacích práv v této společnosti a ani v ní nemůže na základě smluvních ujednání vykonávat rozhodující vliv. Předpokládaná závislost, které se dovolává Hauptzollamt, existuje pouze prostřednictvím účasti třetí osoby, takže v projednávaném případě je sporné pouze kritérium hospodářské nezávislosti.

17 Předkládající soud se zabývá otázkou, zda je uvedené kritérium dodrženo v případě existence personálního propojení bez přímé účasti, umožňující třetí osobě zasahovat do přijímání rozhodnutí uvnitř pivovaru. Předkládající soud v tomto ohledu uvádí, že výklad pojmu „nezávislost“, který by se omezil pouze na analýzu chování pivovarů na trhu, by mohl být nedostačující. Vzhledem k tomu, že podle předkládajícího soudu mohou vazby závislosti mezi různými pivovary vyplývat nejenom z hospodářských struktur, ale také ze struktur právních, je třeba zkoumat kombinovaný účinek kritérií právní nezávislosti a hospodářské nezávislosti.

18 Za těchto podmínek se Thüringer Finanzgericht rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Mají se kritéria právní a hospodářské nezávislosti ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice Rady 92/83 […] pro účely uplatnění snížené daňové sazby vykládat se zřetelem na body odůvodnění uvedené směrnice v tom smyslu, že je třeba existenci hospodářské závislosti mezi jinak právně nezávislými pivovary konstatovat pouze tehdy, když dotčené pivovary nemohou vystupovat na trhu jako na sobě nezávislí konkurenti, nebo postačuje již faktická možnost ovlivňování obchodních činností pivovarů na to, aby již nebylo splněno kritérium nezávislosti?“

K předběžné otázce

19 Podstatou předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda pro účely uplatnění snížené sazby daně z piva musí být podmínka stanovená v čl. 4 odst. 2 směrnice 92/83, podle které pivovar musí být nezávislým právně a hospodářsky na jakémkoli jiném pivovaru, vykládána v tom smyslu, že kritérium hospodářské nezávislosti mezi právně nezávislými pivovary se vztahuje výlučně na chování těchto pivovarů na trhu, nebo zda takové kritérium již není naplněno tehdy, když má určitá osoba možnost fakticky vykonávat vliv na obchodní činnosti uvedených pivovarů.

20 Pro účely odpovědi na položenou otázku je třeba zkoumat pojem „pivovar právně a hospodářsky nezávislý na jakémkoli jiném pivovaru“ ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice 92/83.

21 Úvodem je třeba připomenout, že jak z třetího bodu odůvodnění, tak z názvu směrnice 92/83 vyplývá, že směrnice má za cíl pro řádné fungování vnitřního trhu formulovat společné definice všech dotyčných výrobků, a začleňuje se tak do politiky harmonizace struktury spotřebních daní z alkoholu a alkoholických nápojů. Aby bylo zaručeno jednotné uplatňování této směrnice, musí být výklad pojmů obsažených v této směrnici autonomní, založený na znění dotčených ustanovení a na účelu uvedené směrnice (viz obdobně rozsudky ze dne 1. dubna 2004, Deutsche See-Bestattungs-Genossenschaft, C-389/02, Recueil, s. I-3537, bod 19, a ze dne 30. března 2006, Smits-Koolhoven, C-495/04, Sb. rozh. s. I-3129, bod 17).

22 V souladu s čl. 4 odst. 1 směrnice 92/83 mohou členské státy uplatňovat snížené sazby daně na pivo vystavené malými nezávislými pivovary, které nevyrábějí více než 200 000 hl piva za rok, přičemž tyto snížené sazby nesmí být přitom sníženy více než o 50 % pod základní vnitrostátní sazbu spotřební daně.

23 Odstavec 2 uvedeného článku 4 upřesňuje, že malým nezávislým pivovarem je pivovar, který je právně a hospodářsky nezávislý na jakémkoli jiném pivovaru, který využívá provozních prostor, jež jsou fyzicky umístěny odděleně od jakéhokoli jiného pivovaru, a který nevyrábí značkové pivo v licenci. Toto ustanovení rovněž uvádí, že pokud však spolupracují dva nebo více malých pivovarů a jejich společný roční výstav nepřekročí 200 000 hl, mohou být i tyto pivovary považovány za jediný malý nezávislý pivovar.

24 Ze znění článku 4 směrnice 92/83 tak vyplývá, že pivovar, který chce využít snížené sazby daně z piva, musí splnit dvě podmínky, a sice podmínku kvantitativní povahy

týkající se jeho maximálního ročního výstavu a podmínku kvalitativní povahy, která se vztahuje k jeho nezávislosti na jakémkoli jiném pivovaru.

25 V souladu se sedmým a sedmnáctým bodem odůvodnění směrnice 92/83 má směrnice, pokud jde o pivo vyráběné v malých nezávislých pivovarech, za cíl přijetí společného přístupu, který dovolí členským státům uplatňovat na tento výrobek nižší daňové sazby, přičemž je však nutné vyloučit, že tyto snížené sazby způsobí narušení hospodářské soutěže v rámci vnitřního trhu.

26 Z toho vyplývá, že směrnice 92/83 chce vyloučit, že výhoda z takového snížení daňové sazby bude přiznána pivovarům, jejichž velikost a výrobní kapacita by mohly stát na počátku narušení vnitřního trhu. Za těchto podmínek je cílem kritérií právní a hospodářské nezávislosti, stanovených v čl. 4 odst. 2 této směrnice, zajištění toho, aby jakákoli forma hospodářské a právní závislosti mezi pivovary vedla k vyloučení daňového zvýhodnění, které představuje snížená sazba daně z piva.

27 Toto ustanovení tudíž s ohledem na cíl sledovaný směrnicí 92/83 vyžaduje, aby malé pivovary, jejichž roční výstav je nižší než 200 000 hl, byly skutečně nezávislé na jakémkoli jiném pivovaru, co se týče jak jejich právní a hospodářské struktury, tak jejich výrobní struktury, tedy aby využívaly provozních prostor, jež jsou fyzicky umístěny odděleně od jakéhokoli jiného pivovaru, a aby nevyráběly značkové pivo v licenci.

28 V tomto kontextu pojem „pivovar, který je právně a hospodářsky nezávislý na jakémkoli jiném pivovaru“, ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice 92/83 předpokládá prověření skutečnosti, zda mezi dotčenými pivovary existuje vztah právní závislosti zejména na úrovni jejich řízení nebo vlastnictví obchodních podílů nebo hlasovacích práv, nebo

vztah hospodářské závislosti takové povahy, že může ovlivnit schopnost uvedených pivovarů samostatně přijímat obchodní rozhodnutí.

29 Je třeba dodat, že cílem kritéria nezávislosti je zajistit, aby z této snížené daňové sazby měly prospěch skutečně pivovary, pro které velikost představuje znevýhodnění, a nikoliv pivovary, které náleží k určité skupině. Za těchto podmínek je za účelem vyhrazení použití čl. 4 odst. 2 směrnice 92/83 pouze na pivovary, které jsou skutečně právně a hospodářsky nezávislé, třeba dbát na to, aby podmínka nezávislosti nebyla obcházena z čistě formálních důvodů a zejména právními konstrukcemi mezi různými údajně nezávislými malými pivovary, které ve skutečnosti tvoří hospodářskou skupinu, jejíž výroba překračuje meze stanovené v článku 4 směrnice 92/83 (viz obdobně rozsudek ze dne 29. dubna 2004, Itálie v. Komise, C-91/01, Recueil, s. I-4355, bod 50).

30 Ve věci v původním řízení vychází vnitrostátní soud z předpokladu, že Glückauf je právně nezávislá na jakémkoli jiném pivovaru, zejména Innstadt, Ottakringer a Menz. Jeho otázka směřuje k tomu, zda výklad kritéria hospodářské nezávislosti spočívá pouze na skutečném chování dotčených pivovarů na trhu, nebo zda naopak skutečnost, že tatáž osoba může vykonávat vliv na obchodní činnosti uvedených pivovarů, může postačovat pro závěr, že toto kritérium hospodářské povahy nebylo splněno.

31 V tomto ohledu pojem „hospodářská nezávislost“ ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice 92/83 odkazuje, jak vyplývá z bodu 28 tohoto rozsudku a jak Komise zdůraznila ve svém písemném vyjádření, na schopnost dotčeného pivovaru samostatně přijímat obchodní rozhodnutí.

32 Ve věci v původním řízení předkládající soud upřesňuje, že S. Menz, který je pověřen řízením společností Ottakringer a Menz, je schopen ovlivňovat obchodní politiku společnosti Glückauf prostřednictvím společností Innstadt, Ottakringer a Menz. Podle

tohoto soudu má totiž S. Menz s přihlédnutím ke struktuře obchodních podílů vlastněných v těchto pivovarech, jakož i k úpravě týkající se hlasovacích práv ve společnosti Ottakringer, fakticky možnost ovlivňovat obchodní činnosti společnosti Glückauf, ačkoliv se na ní přímo neúčastní, a může sladit zájmy a přijímání rozhodnutí mezi společnostmi Glückauf a Innstadt, jakož i Ottakringer.

33 Taková situace, jako je situace dotčená v původním řízení, která se vyznačuje existencí strukturálních propojení mezi různými pivovary z hlediska obchodních podílů a hlasovacích práv a která vede k tomu, že tatáž osoba vykonávající řídící funkce v několika dotčených pivovarech může, nezávisle na svém skutečném chování, ovlivňovat přijímání jejich obchodních rozhodnutí, vylučuje, že tyto pivovary mohou být považovány za navzájem na sobě hospodářsky nezávislé ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice 92/83.

34 V tomto kontextu a vzhledem k tomu, že podle údajů poskytnutých předkládajícím soudem vyrábějí Innstadt a Ottakringer více než 200 000 hl piva za rok, by přiznání snížené sazby daně z piva společnosti Glückauf porušilo podmínku týkající se množství vyrobeného piva za rok, stanovenou v čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice.

35 Pokud jde o případný dopad jednání dotčených pivovarů na trh pro účely určení jejich hospodářské nezávislosti, je třeba ještě jednak uvést, že čl. 4 odst. 2 směrnice 92/83 se vztahuje na právní a hospodářskou strukturu pivovarů, aniž by se výslovně odvolával na jednání těchto pivovarů na trhu. Krom toho, jak poukázala Komise, nemůže přítomnost pivovarů dotčených v původním řízení na odlišných trzích s odlišnými sortimenty výrobků umožnit závěr o existenci hospodářské nezávislosti mezi uvedenými pivovary, protože tato okolnost právě naopak může být projevem existence záměrné strategie, přijaté na úrovni skupiny za účelem vyloučení nebo oslabení soutěže uvnitř této skupiny.

36 S ohledem na výše uvedené je třeba položenou otázku zodpovědět tak, že čl. 4 odst. 2 směrnice 92/83 musí být vykládán v tom smyslu, že situace, která se vyznačuje existencí strukturálních propojení z hlediska obchodních podílů a hlasovacích práv a která vede k tomu, že tatáž osoba vykonávající řídící funkce v několika dotčených pivovarech může nezávisle na svém skutečném chování ovlivňovat přijímání jejich obchodních rozhodnutí, vylučuje, že tyto pivovary mohou být považovány za na sobě hospodářsky nezávislé.

K nákladům řízení

37 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

Článek 4 odst. 2 směrnice Rady 92/83/EHS ze dne 19. října 1992 o harmonizaci struktury spotřebních daní z alkoholu a alkoholických nápojů musí být vykládán v tom smyslu, že situace, která se vyznačuje existencí strukturálních propojení z hlediska obchodních podílů a hlasovacích práv a která vede k tomu, že tatáž osoba vykonávající řídící funkce v několika dotčených pivovarech může nezávisle na svém skutečném chování ovlivňovat přijímání jejich obchodních rozhodnutí, vylučuje, že tyto pivovary mohou být považovány za na sobě hospodářsky nezávislé.

Podpisy.